

Móricka

VISSZHANG - LXIII. évfolyam, 38. szám, 2019. szeptember 20.

György Péter *Az eugenika gőgje és bárki hiánya* című írása alapján (ÉS, 2019/37., szept. 13.) úgy látszik, hogy nem tud mit kezdeni azzal a ténnyel, miszerint a Nobel-díjasok körében 90-szeres (!) a zsidó származásúak reprezentáltsága. Az általam idézett genetikus véleményét lesöpri azzal, hogy a szakember a cigányok irányában negatívan, a zsidók tekintetében pozitívan elfogult. Nem a genetikus véleményének tartalmához, hanem általa tételezett előítéleteihez viszonyul, és persze semmit nem kezd azzal a ténnyel, amiről szó van.

Az esztéta a származásnak általában sem tulajdonít jelentőséget: úgy véli, hogy csak az a szellemi döntés játszik, amelynek megfelelően valaki leélte az életét. Pedig a társadalomtudományi megismerés és magyarázat nagyon sok esetben igényli a származás számbavételét.

Ha igaza lenne, és a származást társadalmilag semmibe vehetnénk, akkor nem lehetne azt sem megmondani, hogy a cigányok általában véve szegényebbek, mint a nem cigányok. Ugyanis ebben az esetben nem tudnánk, hogy ki cigány és ki nem az. Dehát nincs igaza.

Úgy véli, hogy a zsidók esetében „gőg” a „reményként használt évezredes önazonosság”. Származástól függetlenül mindenki lehet gőgös, de nincs mindenkinek évezredes önazonossága. A zsidó nép olyan ókori nép, amely hangsúlyozottan saját vallásával és a belőle következő kultúrájával eleddig túlélte a történelmet, noha sokan sokszor sokat tettek azért, hogy ez ne így legyen. Erre a zsidók önmagában is büszkék lehetnek, de ha nem büszkék rá, ez akkor is tény. Feltéve, ha elfogadják azt, hogy ők egy nép, és a judaizmus az ő kultúrájuk. Van olyan zsidó származású ember, aki ezt nem fogadja el, és sokan vannak olyanok, akik ezt elfogadják. A politikai cionizmus egyik eszmei támasztéka a vallási cionizmus; nem véletlenül nincs Izraelben szétválasztva az állam és az egyház, hiszen a politikai és vallási cionizmus, ha nem is ellentmondásmentesen, de kölcsönösen képes energetizálni egymást.

Nem kellene tehát Izrael létét még közvetve sem megkérdőjelezni. Annál is kevésbé, mert azok számára, akik eszerint gondolkodnak, Izrael állam megalakulása és léte, illetve létének eleddig tanúsított sikertörténete azt bizonyítja, hogy a nemzetté vált zsidó nép képes volt a holokauszt pusztítása után egy több ezer éve lerombolt zsidó államot újra megteremteni. Manapság a zsidó származású emberek közel fele Izrael állampolgára – ha valaki büszke akar erre lenni, akkor van oka rá, még akkor is, ha más zsidó (és nem zsidó) származású emberek ezt elvitatják tőle.

Magától értetődő, hogy a származást erőteljesen figyelembe vevő, irányzatokra szakadt zsidó vallás nem „szégyenteljes vállalkozás”. Aki ezt mondja, az a vallást nem kritizálja, hanem stigmatizálja. Értelmes a vallást kritizálni, de tökéletesen értelmetlen a vallást s így a zsidó vallást is erkölcsileg megbélyegezni. Őszintén szólva azt a beszéd-, illetve intellektuális pozíciót sem látom, ami a szerző esetében egy több ezer éve létező, túlélést, kultúrát biztosító, életképes szellemi jelenséggel szemben igazolható lenne.

Általában sem tartom a megértés és a megismerés szempontjából intellektuálisan termékenynek a zsidót mint származási kategóriát és mint vallást semmibe venni; nem kellene „zsidótlantani” a zsidókról szóló beszédet. Nem csak törvényekkel lehet „zsidótlantani”.

György Péter azt mondja rólam, hogy amit Gerő ír, „abból mindössze a szellem szabadságának szomorúsága és az elmúlás bizonyossága hiányzik”. Nem egészen értem, mit akar mondani, de az bizonyos, hogy szövegemben nem írtam a halálról, az elmúlásról. Merthogy nem erről volt szó. A „szellem szabadságának szomorúsága” kitétel pedig egy racionális érvelésre alapozott szövegben teljesen

értelmezhetetlen. De éppígy értelmezhetetlen a szerző által használt „*történelem szelleme*” kifejezés is, amiről szerinte én nem veszek tudomást. Amiről nem tudom, hogy mi, arról tudomást sem tudok venni.

Talán egyszerűbb lesz megérteni egy komoly társadalom- és identitástörténeti mondandót tartalmazó zsidó vicc alapján azt, amit a származás és az identitás összetett és bonyolult problémája jelent:

„Mama, hány éves kortól lesz az ember zsidó? – kérdezi Móricka.

– Aranyom, ez nem kortól függ...

– Akkor az hogy lehet, hogy én csak most leszek hatéves, és már keresztény vagyok, a papa egy felnőtt és még mindig keresztény, a nagypapa pedig öreg, és már zsidó...?”

Nagy valószínűséggel pedig egy kívülálló szemében ők mind zsidók.

Ez tehát egy ilyen bonyolult történet. De azért tökéletesen érthető. S azért érthető, mert az identitás a származáshoz képest is értelmeződik.